

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Почта А.М., Лапка В.С., Богацька Н.М.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті проаналізовано сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України. Визначено і систематизовано основні проблеми та напрями підвищення інноваційної активності промислових підприємств. Проведено аналіз статистичних показників інноваційної діяльності промислових підприємств України. Розкрито тенденції розподілу підприємств за типами інноваційної діяльності та особливості впровадження видів інновацій. Визначено напрями формування механізму інноваційного розвитку.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, промисловість, інвестиції.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням ринкової конкуренції та стрімким зростанням інноваційної складової у діяльності підприємств. Реалізація інноваційної стратегії висуває особливі вимоги до промисловості, яка є найбільш активним чинником науково-технічного прогресу і розширеного відтворення в цілому.

Основою інноваційної політики підприємств і процедур вибору та реалізації пріоритетів повинна бути їх орієнтація на кінцеві соціально-економічні результати та підвищення конкурентоспроможності. У зв'язку з цим несучою конструкцією виступає мета і система цілей, критеріїв їх досягнення та правил прийняття рішень щодо напрямків та перспектив розвитку, яка пронизує всі рівні організаційної системи, етапи процедур і механізмів інноваційної діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку інноваційної політики та інноваційним процесам на виробництві промислових підприємств приділено значну увагу у працях таких вітчизняних вчених, як О. Алейнікова, Ж. Говоруха, І. Зятковський, Г. Кульнева, С. Ковальчук, Л. Федулова, Є. Лазарева, Ю. Шипуліна та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак постійні зміни інноваційної активності промислових підприємств України, спричинені фінансово-економічною нестабільністю вимагають подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України та визначення напрямів підвищення інноваційної активності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Промислове виробництво в Україні формує понад 40% ВВП і забезпечує роботою більш ніж 1/4 частину населення України. На розвиток промислових підприємств безпосередньо впливає впровадження інноваційних розробок. Інноваційний розвиток надає підприємству можливість отримати значні прибутки, які в процесі розподілу є джерелом формування ВВП та бюджетів усіх рівнів. Проте зростання ВВП на основі нових технологій становить лише 0,7%, в той час як середньоєвропейський показник становить 25–35%, а в Китаї сягнув 40% [6, с. 35].

Негативний стан в інноваційній сфері, а отже, і невисоку конкурентоспроможність вітчизняної економіки засвідчують і відомі міжнародні інституції. За даними міжнародної школи INSEAD та Всесвітньої організації інтелектуальної власності у 2014 р. у рейтингу з 141 країни за індексом інновації Україна займає 63 місце [9, с. 128]. Це доводить те, що за наявності певної інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств вона має обмежений практичний результат.

Важкий фінансовий стан промислових підприємств (близько половина з них є збитковими) унеможливило оновлення основних виробничих фондів, які зношені майже наполовину. Частка застарілого устаткування у деяких галузях промисловості становить 60–70%. У промисловості переважають відсталі технології, які призводять до високого рівня споживання матеріалів та енергоресурсів, яке у 4–5 разів є вищим, ніж у розвинених країнах. Зокрема, устаткування в машинобудуванні, яке традиційно покликано бути потужним двигуном інноваційних процесів у всіх галузях національного господарства, оновлюється досить повільно. Масштаби застосування ефективних розробок у виробництві вітчизняних промислових підприємств є дуже низкими, про що свідчить співвідношення між обсягами витрат на науково-технічну діяльність та використанням результатів цього впровадження, трансформованих в інновації, у виробництво: в Україні воно становить лише 1:1,06, в той час як за кордоном таке співвідношення становить 1:10 [8].

Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств можна оцінити за рівнем впровадження інновацій. Динаміку впровадження та реалізації інновацій промисловими підприємствами за період 2010–2014 рр. подано в табл. 1.

Частка вітчизняних підприємств, що впроваджували інновації впродовж проаналізованого періоду є нестабільною. Як видно з табл. 1, з 2010 р., інноваційна активність промислових підприємств починає наростати, і у 2013 р. частка інноваційних підприємств збільшується до 15,9%, але у 2014 р. різко скорочується до 6,4%.

Щодо кількості інноваційної продукції, що виводиться промисловими підприємствами на ринок у 2014 р. частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової становила лише 2,4%. Якщо порівняти з економічно розвиненими країнами, то цей показник за останні 10 років не опускався нижче 20%.

Таблиця 1
Впровадження інновацій
на промислових підприємствах [7]

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів	У тому числі маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, *найменувань	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	15,9	1971	657	3489	978	3,2
2014	6,4	1033	456	2100	546	2,4

Інноваційна діяльність у промисловості здійснюється хаотично, на окремих підприємствах, які намагаються відповідати вимогам ринку для забезпечення конкурентоспроможності власної продукції. Зокрема, найвищу інноваційну активність демонструють галузі промисловості, що орієнтовані на експорт, оскільки машинобудування (в середньому за 2010–2014 рр. частка підприємств галузі, що займалися інноваційною діяльністю, у загальній кількості промислових підприємств галузі становила 21,6%), хімічна та нафтохімічна промисловість (20,4%), металургія (13,9%), а також підприємства з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення (33,6%).

Неоднорідною є також інноваційна діяльність регіонів. Так, частка промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, у 2014 р. становила від 27,6% до 8,2%, при цьому більша за середню у м. Києві, Херсонській, Запорізькій, Одеській, Івано-Франківській, Тернопільській, Чернівецькій та Хмельницькій областях. Значно менше інноваційних підприємств у Дніпропетровській, Полтавській та Закарпатській областях [8].

Про негативні тенденції впровадження інновацій на промислових підприємствах свідчать не тільки відносні, а й абсолютні показники. Так, кількість освоєного виробництва інноваційних видів продукції у 2003 р. становила 22 847 од., а у 2012 р. – 3403 од., що майже у 7 разів менше. Впродовж 2008–2010 рр. зменшилася кількість зразків нової техніки, проте вже у 2012 р. було досягнуто найвищого значення цього показника протягом останнього десятиліття, що становить 942 од.

Не вирішеною залишається проблема щодо зниження енергоємності промислового виробництва, яке впливає на собівартість продукції. Показники останніх років свідчать про низький рівень виробництва і використання маловідходних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах України.

У цілому, починаючи з 2010 р., в промисловому секторі вітчизняної економіки простежується, на перший погляд, незрозуміла тенденція, коли, незважаючи на збільшення частки інноваційно активних підприємств, має місце зменшення внеску результатів інноваційної діяльності в загальні обсяги реалізованої промислової продукції. Проте таку тенденцію не можна вважати повністю негативною. Її поява може свідчити про

те, що інноваційна продукція останніх років має вищу споживчу цінність і довший життєвий цикл. Отже, потреба в оновленні продуктового ряду стає менш актуальною, що безпосередньо впливає на кількість нової продукції, яка виводилася підприємствами на ринок у 2010–2014 рр. [4, с. 30].

Зважаючи на структуру фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств, потрібно зазначити, що держава не приділяє цьому питанню належної уваги. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були і залишаються власні кошти підприємств, обсяг яких у 2014 р. становив 7,3 млрд грн (63,9% у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій). Проте цього не достатньо для впровадження радикальних та довготермінових інноваційних проектів.

Згідно зі статистичними даними, низькі обсяги фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2010 р. зросли лише на 1,2% проти 2009 р. та становили 8045,5 млн грн. Проте вже у 2013 р. фінансування збільшилось майже вдвічі проти 2010 р. і сягало 14333,9 млн грн.

За даними експертної оцінки, проведеної Державною службою статистики України, основними чинниками, які перешкоджають розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є: нестача фінансової підтримки держави (53,7%), високий економічний ризик (41%), недосконалість законодавчої бази (40,4%), тривалий термін окупності нововведень (38,7%), відсутність коштів у замовників (33,3%), нестача кваліфікованого персоналу (20%), відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями (19,7%), нестача інформації про ринки збуту (17,4%), нестача інформації про нові технології (16,1%) [7].

Беручи до уваги те, що джерелом власних коштів, які спрямовуються на інноваційну діяльність є прибуток, а більшість вітчизняних промислових підприємств працює збитково, зрозумілою стає негативний тренд їх інноваційної активності. Ті ж підприємства, що отримують прибуток, не поспішають вкладати його в інновації тому, що інноваційна діяльність є більш ризикованою, порівняно з іншими видами діяльності.

Світовий досвід дає змогу побачити, що держава має значний пріоритет в інвестуванні інноваційної діяльності, оскільки забезпечує фінансування інновацій з Державного бюджету. Успіх інноваційної діяльності у Японії, США, Німеччині, Великій Британії та інших провідних країнах світу забезпечили державні пільги [1, с. 56].

Вирішення проблеми інноваційного розвитку в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів можливе лише за умови залучення іноземних інвестицій. У світовому потоці прямих іноземних інвестицій на українську економіку припадає лише 1%. Незначний потік прямих іноземних інвестицій можна пояснити тим, що серед європейських країн Україна сприймається як країна з найбільшим ризиком. За оцінкою Європейського центру досліджень, ризик інвестицій в Україну становив майже 80% [5].

Частка іноземних інвестицій у фінансуванні інноваційної діяльності у 2010 р. становила 30%. У 2014 р. питома вага цього джерела фінансування значно скоротилася і становила лише 0,4% [4, с. 32].

Суттєвим недоліком системи національного регулювання розвитку інноваційної сфери є те, що вона, на відміну від законодавства більшості країн світу, не лише не сприяє розширенню джерел фінансування інноваційного розвитку, але й протидіє залученню не бюджетних коштів та виключає можливість формування спеціальних, в тому числі відомчих фондів фінансування інноваційних проектів і програм [2, с. 132–134].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, до основних напрямків підвищення інноваційної активності промислових підприємств, на наш погляд, варто зарахувати:

- законодавчі зміни щодо системи пільг та стимулів у галузі інноваційної діяльності;

- створення інноваційної інфраструктури на загальнодержавному та регіональному рівні, яка б забезпечувала ефективне використання науково-технічного потенціалу, підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності підприємств (бізнес-інкубатори, технопарки, центри трансферу технологій);

- розвиток та посилення дії фінансово-кредитних інститутів, що забезпечують безперервність фінансування інноваційних проектів (венчурні компанії, інноваційні фонди);

- формування сучасної організаційної структури управління за здійсненням інноваційної діяльності на загальнодержавному, регіональному рівні та на рівні підприємства;

- використання маркетингових підходів щодо вивчення майбутніх потреб у нових товарах та послугах;

- підготовка висококваліфікованих працівників та залучення їх в активні галузі для створення нових технологій;

- активізація міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва.

Реалізація запропонованих заходів у галузі промислового виробництва дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залученні зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження сучасного стану інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств показало відставання їхнього розвитку порівняно з підприємствами країн з розвинутою ринковою економікою. Оцінка основних тенденцій розвитку інноваційної діяльності дає можливість підсумувати про її згортання, незважаючи на поліпшення економічного становища. Вітчизняні підприємства відчувають суттєву нестачу власних фінансових ресурсів, які потрібні для забезпечення інноваційного розвитку, а також існує значна кількість перешкод щодо зовнішніх джерел фінансування. Вихід з кризового стану та переорієнтація економіки на сталий розвиток є можливими лише за умови здійснення низки значних економічних перетворень та створення нового спектру організаційно-економічних і інституціональних рішень. На рівні держави інноваційна політика має стимулювати інноваційний розвиток промислових підприємств та підтримувати впровадження інновацій, що забезпечить розвиток економіки країни в цілому.

Список літератури:

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 399 с.
2. Давідов М. В. Шляхи організаційно-фінансового забезпечення інноваційного процесу на підприємствах України / М. В. Давідов // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 4 (82). – С. 130–134.
3. Зятковський І. В. Державна підтримка нових форм інноваційної діяльності промислових підприємств / І. В. Зятковський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 73–81.
4. Ковальчук С. Сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України / С. Ковальчук // Економіст. – 2012. – № 10. – С. 27–32.
5. Кульнева Г. М. Сучасний стан та необхідні напрямки розвитку ринку інновацій в Україні / Г. М. Кульнева, О. В. Алейнікова // Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 159–163.
6. Лазарева Є. Дослідження закономірностей інноваційних перетворень у регіональній економіці / Є. Лазарева // Економіст. – 2009. – № 9. – С. 35–37.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Костючик К. О. Ефективність інноваційних процесів на підприємстві [Текст] / К. О. Костючик, Н. М. Богацька // «Развитие экономической системы в условиях глобализации» (г. Вінниця, 28-29 ноября 2014 г.). – Херсон: Издательский дом «Гельветика», 2014. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/07nov2014/17.pdf>
9. Шипуліна Ю. С. Сучасні підходи до інтенсифікації інноваційного розвитку промислових підприємств: теоретичний огляд / Ю. С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 3. – С. 128–140.

Почта А.Н., Лапка В.С., Богацкая Н.Н.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье проанализировано современное состояние инновационного развития промышленных предприятий Украины. Определены и систематизированы основные проблемы и направления повышения инновационной активности промышленных предприятий. Проведен анализ статистических показателей инновационной деятельности промышленных предприятий Украины. Раскрыты тенденции распределения предприятий по типам инновационной деятельности и особенности внедрения видов инноваций. Определены направления формирования механизма инновационного развития.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационное развитие, промышленность, инвестиции.

Pochta A.M., Lapka V.S., Bogatskaya N.M.

Vinnitsa Institute of Trade and Economic
Kiev National University of Trade and Economics

ASSESSMENT OF THE CURRENT STAGE OF UKRAINIAN INDUSTRIAL ENTERPRISES' INNOVATIVE DEVELOPMENT

Summary

The current stage of Ukrainian industrial enterprises' innovative development is analyzed in the article. The problems and directions of increasing enterprises' innovative activity are determined. The statistical indicators of innovative activity of industrial enterprises of Ukraine are analyzed. Reveals the trend of distribution companies by type of innovation, especially innovation and introduction of species. The formation mechanism of innovation are directed.

Keywords: innovation, innovative activity, innovative development, industry, investment.

УДК 004.738.5:339.138

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Равікович І.Є.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Обґрунтовано необхідність побудови стратегії інтернет-маркетингу машинобудівного підприємства. Визначено головні компоненти та складові стратегії маркетингу в мережі Інтернет. Запропоновано ключові етапи реалізації стратегії інтернет-маркетингу. Окреслено основні передумови її успішного впровадження. Аргументовано необхідність оптимізації корпоративного веб-сайту машинобудівного підприємства.

Ключові слова: стратегія, інтернет-маркетинг, машинобудівне підприємство, веб-сайт, інформаційно-аналітична діяльність, цільова аудиторія, ціль

Постановка проблеми. Інтернет-маркетинг, як дієвий різновид маркетингу, приваблює сьогодні велику кількість компаній в зв'язку з своєю ефективністю. Так, вітчизняні машинобудівні підприємства також починають створювати власні веб-сайти і впроваджувати інструменти та методи інтернет-маркетингу з метою підвищення результативності діяльності.

Розробка правильної стратегії інтернет-маркетингу дозволяє продавцям активно рекламувати та швидко збувати власний продукт зацікавленому споживачу. Покупцями машинобудівного

заводу можуть бути інші машинобудівні підприємства, а також металургійні комбінати, заводи харчової, легкої, хімічної, переробної промисловості тощо та звичайні пересічні громадяни. З кожним роком кількість користувачів Інтернету зростає грандіозними темпами, а ключовою перевагою маркетингу машинобудівного підприємства в середовищі Інтернет може стати легкість отримання доступу до своїх покупців. Тому постає актуальне питання розробки чіткої стратегії інтернет-маркетингу з метою залучення, заохочення, утримання та примноження кількості